

Icoana părintelui Zosim

Luna aceasta părintele Zosim Oancea ar fi împlinit 98 de ani. Spre sfârșitul vieții trupul îi slăbise, văzul și auzul îl cam lăsaseră, dar mintea îi rămăsese limpede și se mișca încă binișor pe propriile picioare. Din nefericire, un accident l-a imobilizat la pat și i-a grăbit sfârșitul, în pragul verii lui 2005. A murit împăcat cu Dumnezeu și cu sine, dar mîhnit cu blîndețe de nedreptățile veacului, pentru dînsul cea din urmă fiind aceea că nu și-a văzut tipărită, cum i se făgăduise, cartea de predici la înmormîntări, pe care o pregătise demult și la care ținea în mod deosebit. Ea va apărea poate în urmă (de n-o fi și apărut pe undeva), ca o tîrzie răscumpărare, rotunjind o operă care n-a vizat măreția, ci doar buna slujire în numele lui Hristos. Părintele a fost un neasemuit lucrător al temeiurilor și al rînduiei, iar vrednicia lui de o viață s-ar cădea să le fie pildă de căpătîi tuturor celor chemați să poarte crucea sacerdoțiului.

De obicei, cînd vine vorba de părintele Zosim Oan--cea, lumea își amintește imediat de Muzeul de i-coa-ne pe sticlă de la Sibiel, astăzi faimos în întreaga lume. Însă părintele Zosim Oan- cea rămîne, în conștiința celor care l-au cunoscut, sau l-au citit măcar, el însuși o icoană vie: *icoana datoriei împlini-te*

, pes-te toate vitregiile vremurilor, în numele lui Dum-nezeu și al neamului românesc, după crezul sublim al generației lui mucenicite.

“Eu și generația mea

– îmi spunea prin 2004, fără emfază, scaldîndu-mă în strălumina crepusculară a ochilor lui

albaștri –

am dus o viață de suferință și jert-fă, dar nu ne-am pierdut încrederea în valorile noastre eter-ne. Ceea ce am reușit să fac, cu ajutorul lui Dumne-zeu și al atîtor oameni de bună-credință, este într-un fel o revanșă asupra călăilor generației mele. Am învățat măr--turisirea, dar și iertarea, iar icoana mi s-a părut din-totdeauna o împărtășire a ochilor și a sufletelor din bu-nă-tatea și frumusețea care ne leagă în duh și ne poartă pe toți spre Cel ce a biruit lumea”

.

II

S-a născut în satul Alma (jud. Sibiu), pe 21 iulie 1911, iar în 1918 a rămas orfan, tatăl său căzînd la da-to-rie, în războiul pentru Reîntregire. Pe atunci, orfanii din prin partea locului ajungeau de regulă slugi pe la ca-sele săsești. Nevoind să audă de așa ceva, bunicul său s-a străduit din răsputeri și l-a trimis pe băiat la Li-ceul “Timotei Cipariu” din Dumbrăveni, să-și biruiască soarta prin carte.

Tînărul n-a înșelat așteptările: în 1935, absol-vind Teologia la București (*Magna cum laude*), devine pre-ot pe lîngă Catedrala Mitropolitană din Sibiu și pro-fesor de religie la Școala Normală. Pă-reau să se profileze, în cazul său, o viață și o carieră tih--nite, de dascăl, duhovnic, soț și ta-tă. În 1942 îi apă-rea o primă carte de predici, scrisă în colaborare cu pr. prof. Spiridon Cîndea (

Bunevestiri. Predici la toate duminicile de peste an

). Lu-mea îl prețuia și îl căuta, iar el știa să se împartă, cu în-țelegciune și fă-ră preget, între datorile cu--rente față de Biserică, țu-ră, urbe și familie.

Dar iată că “timpul a început să nu mai aibă răb-dare” și, în cele din urmă, “și-a ieșit din țîțîni”: pe jert-fa de sînge a tinerei generații interbelice, scadența nume-roa-se-lor trădări dinăuntru și dinafară a ridicat o Româ-nie bol---șevizată, în care teroarea bezbojnică s-a întins ca o molimă (“ciuma roșie”), măturînd din calea ei orice ur-mă de rezistență național-creștină. Deși om pașnic și cum--pătat, părintele Zosim Oancea, prin cinstea sa su-fletească și prin zelul său mărturisitor, nu avea cum să scape din gheara bestiei comuniste: în 1948 este arestat și condamnat pentru “crima” de a fi colectat ajutoare în sprijinul familiilor celor ce fuseseră deja închiși – sau chiar uciși – în prigoană. Nu se va întoarce la soție și la cei patru copiii (ulti-mul – astăzi preot și o vreme decan al Facultății de Teologie din Sibiu – năs-cut după arestarea sa) decît în toam-na anului 1963, după 15 ani și 8 zile de detenție po--li-tică, răs-timp în care a trecut prin închisorile și la-gărele de muncă de la Aiud, Noua Culme sau Periprava (“unde e--ra atît de greu încît ne aduceam aminte de Aiud ca de acasă”).

III

Tipărite în două ediții (la editurile bucureștene Harisma și Christiana, în 1995 și 2004), memoriile sale de deținut politic, sub titlul *Datoria de a mărturisi. Închisorile unui preot ortodox*, reprezintă o contribuție de o importanță aparte în ansamblul literaturii închisorilor comuniste, atît

pentru faptul că sînt scrise de un preot cu o profundă percepție creștină a lucrurilor, cît și pentru că pana părintelui pare să se mu-iat în cerneala marilor prozatori ai Ardealului. Fap-tele și figurile umane (ca portret antologic se poate cita, de pildă, cel al lui Nichifor Crainic, păstos de comple-xitatea derutantă a personajului, dar totuși transfigurat de compătimitoarea înțelegere creștină a umanului:

cf
. ed. 2004, pp. 128-133) sînt zugrăvite din cîteva linii si-gu-re, cu toată tensiunea dramatică a împrejurărilor de atunci, dar și cu o notă de abstragere înțeleaptă și chiar hazlie (“hazul de necaz”), atît de specifică spiritului ro-mâ-nesc și răsăritean în genere. Ceea ce, în lipsa credin-ței, n-ar putea fi perceput decît ca o tragedie absurdă, de-vine, în prezența acesteia, o mare încercare a umanu-lui și o lecție de valorificare morală a suferinței, de răs-cum-părare interioară și de transcendere mistică a ceea ce un Mircea Eliade numea “teroarea istoriei”. Rămîne de neuitat, între altele, acea pilduitoare alegorie vizionară a “fluviului suferinței” izvorît de pe Golgota, “care străbate istoria și înglobează în el, ca pe niște afluenți, mai întîi de toate Sfin-tele Li-tur-ghii care s-au slujit și care se vor sluji pînă la cea din urmă clipă a istoriei, și, în al doilea rînd, sufe-rin-țele per-sonale ale fiecărui credincios” (*cf.* ed. cit., p. 30), purtîndu-le, ca pe o lamură a umanului, spre lumina neînserată a vea-cu-lui ce va să vie.

IV

Cea mai întinsă și mai densă parte a însemnă-ri-lor din detenție se referă desigur la Aiud, unde părin-tele a stat din 1949 până în 1958 și care reprezintă, ală-turi de Pitești, cea mai cumplită gură de iad a muceni-ciei creștine românești, “o cruce pregătită de ocupația străină pentru a-i chinui pe români, devenită acum cruce de chinuire a românilor de că-tre români!”. “Sum-bra cetate”, prevestită sinistru de strigătul repetat al unui gardian: “Aicea-i Aiudul!”, aduce parcă aminte de poarta infernului dantesc și de inscripția săpată pe ea: *Lasciate ogni speranza, voi ch'entrate!*

Părintele, însă, nu-și pierde speranța, ba chiar își simte, mai puter-nică decît oricînd, răspunderea misionară de a-i îmbăr-băta pe ceilalți pătimitori: “... rezistența noastră stă, în pri--mul rînd, în noi, în puterile noastre sufletești, pe ca-re ni le întărește o singură Putere – cea a lui Dum-ne-zeu”. E soluția lui Steinhardt și a tuturor celor ce au bi-ruit moral teroarea, însă mai mult trăită și mai puțin dis-cursivizată.

Se simte permanent, în însemnările părintelui, evitarea parțialității, dar și fermitatea grilei morale, iar un pasaj precum acesta chintesențiază în conștiința pos-te-rității întreaga axiologie-limită a umanității prigonite:

“N-am ținut niciodată seama din ce categorie po--li-tică sîntem unii și alții, și asta în toate închisorile ță-rii. Se făcea deosebirea doar între două categorii: Om și Neom.

Pe cei dintîi îi unea conștiința că suferă pentru un ideal de români și de creștini, și că luptă împotriva u-nei ideologii și unei politici străine și inumane.

A doua ca-te-gorie era a celor de seama maio-ru-lui Hîr--dău (care i-a pus mîna în gît generalului Iaco-bici), a tuturor vînză-torilor și degradaților, al căror țel era unul singur: po-lo-nicul.

A devenit definitiv, pentru cea de-a doua ca-te-----go-rie, un dialog cu «Mîna fără general», care se lansa pes--te toți, când era vorba de un supliment de ciorbă sau de terci.

– Domnule general, nu vă gândiți și la ziua de mîi----ne? Ce se va spune despre dumneavoastră?

– Nu mă interesează ce va fi mîine! Mă in-te-re-sea--ză să trăiesc azi! – a răspuns generalul Crețoiu, pur-tă-torul grăitoa-rei porecle” (ed. cit., p. 137).

V

După eliberare, cu sprijinul unor oameni bine-voitori (printre care și regretatul academician Andrei Oțetea, al cărui colaboraționism cu regimul comunist a fost răscumpărat prin multe asemenea acte), redevine preot, preluînd în 1964 parohia de la Sibiel (com. Să-liște, jud. Sibiu), unde a găsit biserica “gro-zav de stri-ca-tă”, în pragul a 200 de ani de cînd fusese ctitorită. În 1965, specialiștii aduși de părintele Zo-sim Oancea re-des-coperă, de sub 5 straturi de var, pic--tura originară a Bisericii “Sf. Treime” din Sibiel, zugrăvită de meșterii Iacob și Stan Zu-gra-vul din Rășinari, între 1774 și 1775.

În Joia Paștilor din 1969, părintele paroh Ian-sea-ză către enoriași apelul de a dona bisericii icoane pe sticlă: “Le-am zis că este frumoasă icoana în casă, dar o vezi și te bucuri tu singur de ea, pe cînd, dacă o pui la muzeu, o vede și se bucură o lume întregă”. Por-nind de la cîteva icoane pe sticlă sparte, uitate într-un șo-pron, părintele a reușit, încă din primul an, mai întîi cu sprijinul oamenilor din sat, apoi și al altor donatori, să adune între 150 și 200 de icoane, pentru ca în pragul anului 2000 să ajungă la un patrimoniu de circa 700 de icoane pe sticlă și peste 100 pe lemn, unele vechi de mai bine de două secole, provenite atît din Transilvania cît și din alte zo--ne ale țării. Astfel, la 22 de km. de Sibiu, ne putem mîn-dri astăzi cu cel mai mare muzeu de icoane pe sticlă din lume, supranumit, fără prea multă exagerare, “Capela Sixtină de la Sibiel”.

Devenit faimos încă din anii ‘70 ai secolului tre--cut (când a fost vizitat, printre alții, de însăși nepoata *Mikado*-ului, adică a împăratului Japoniei, venită să con--temple înfiorată “miracolul credinței din Carpați”), muzeul din curtea bisericii ortodoxe din Sibiel poartă, înce-pînd din anul 2001, numele ctitorului său: “Muzeul Pre-ot Zosim Oancea” (adresa: Sibiel – 557234, str. Bi--se-ricii 329, jud. Sibiu; tel.: 0269/552536). A fost darul pe care obștea Si-bi-elului l-a făcut părintelui la împlinirea venerabilei vîr--ste de 90 de ani.

Istoria fascinantă a acestei ctitorii, întinsă pe mai bine de trei decenii, se află consemnată chiar de că--tre pă---rin---tele Zosim în cele două volume intitulate *Muzeul de icoane pe sticlă “Zosim Oancea” din Sibiel*, apărute la Sibiu în 2001 și 2002

1

, precum și – cu o bo-ga-tă și splendidă ilustrare (foto: Alice Ionescu) – în al-bu--mul trilingv *O viață, un destin, o icoană/ Une vie, un destin, un icône/ Ein Leben, ein Schicksal, eine Ikone*, realizat în anul 2000 de regretata Irina Nicolau, de Ioana Popescu și de Raluca Alexandrescu, cu generosul sprijin al ministrului Culturii de la acea dată, Ion Caramitru, al Muzeului Țăranului Român și al Fundației “Alexandru Tzigara-Samurcaș”. Desigur, cărțile și reproducerile nu pot egala impresia copleșitoare pe care ți-o dă o vizită la fața locului. Numeroșii vizitatori străini, ajunși aici de pe toate continentele, rămîn uimiți de forța crea-toa-re a tradiției ortodoxe și a geniului nostru popular. Pă-rintele Zosim Oancea “a pus Sibielul pe harta lumii”, cum exclama mai demult un oaspete englez.

VI

Puțini știu că în afara acestei ctitorii de excepție, a memorialisticii de închisoare, a articolelor și studiilor publicate în diferite reviste bisericești (*Mitropolia Ardealului*, *Telegraful român*, *Ortodoxia*

Re-vista teolo-gi-că

) și a celor câteva cărți de predici (unele tipărite

²

, alte--le aș--teptându-și încă editorul), părintele Zosim Oancea este și autorul unui îndrăzneț eseu filosofico-teologic “zămislit” mental în temnița Aiudului (1954) și pus pe hîrtie, într-o primă formă, în 1963. Refăcut substanțial în 1984 și definitivat în 1994, eseu a fost tipărit abia în 1998

³

, recomandat de două scrisori ilustre: una de la Constantin Noica (“Curajul Sfinției Voastre, de a vă începe mediatațiile de la Eu și o Carte a Eului, vă apropie, în chip neașteptat pentru un om al Bisericii, de marea filosofie [...]. Dar căile Sfinției Voastre sunt altele, ducînd pînă la urmă la Revelație [...]. Ideea «organicismului» vă a-ju-tă să limpeziți nu numai solidaritatea dintre subiect și obiect, pe care știința de astăzi a regăsit-o, fără s-o poa-tă explica, dar și adîncimea înțeleșului pe care îl dați ideii de «trup»...”) și alta de la Corneliu Mircea (“Am fost impresionat îndeosebi de spiritul sintetic, care con-feră lucrării o puternică «osatură» conceptuală, capa-bi-lă să prindă în liniile-i de forță o multitudine de «disci-pli-ne», de la teologie pînă la fizica atomică, trecînd prin psihologie, drept, biologie etc. Există un suflu ar-dent al expunerii, un patos cuceritor, ce are darul de a subjugă cititorul...”).

Găsim în *Organicismul* părintelui Zosim Oancea multe puncte de convergență cu gîndirea părintelui Dumitru Stăniloae (tot un exponent al Ardealului și al mării generații interbelice), mărturisind încă o dată “cosmicismul” și “organicismul” viziunii ortodoxe despre lume și viață, trecute atît de fi-resc în percepția românească a existenței, sau în ceea ce un Constantin Noica numise cîndva – spre scandalul “apostaților” sub-țiri – “sentimentul românesc al ființei”.

VII

Multe dintre paginile manuscrise rămase de la părintele Zosim Oancea ar merita să fie tipărite, iar cărțile sale apărute deja ar merita reeditarea (mai ales memoriile și *Organicismul*...).

O atenție aparte ar trebui arătată, inclusiv pe linie instituțională, față de întreținerea și mediatizarea muzeului de la Sibiel. Ministerul Culturii ar investi cu mult mai mult folos decît în alte direcții în editarea unui nou album cuprinzător al tezaurului iconografic datorat strădaniilor părintelui Zosim Oancea (care în timpul vieții s-a bucurat în măsură prea mică de sprijinul real al oficialităților, fie ele laice sau bisericești). Dacă nu mai sîntem în stare de înfăptuire la nivelul înaintașilor, măcar să chivernisim cuviincios ceea ce ne-au lăsat ei și să ne învrednicim de dreapta lor pomenire. Deocamdată se vede că, chiar în prețuirea propriilor noastre valori, ne-o iau înainte străinii...⁴

Fie ca părintele Zosim Oancea și generația lui mărturisitoare să fie cheagul din care, cu voia lui Dumnezeu, într-un ceas mai fast al istoriei de mîine, să dospească “pîinea cea spre ființă” a

neamului nostru ortodox, într-o bună “cuminecare” cu cerul și cu pământul, ridicând virtutea dăinuirii la înălțimea acelei vrednicii creatoare fără de care inși și neamuri nu mai au nici un rost să facă umbră pământului.

Răzvan CODRESCU

¹ Casa de Presă și Editura Tribuna.

² Ultima cred că este cea apărută postum, în 2006, la Editura Eikon din Cluj-Napoca: *Popasuri omiletice la Duminici și Sărbători*

³ Preot Zosim Oancea, *Trup și existență sau Organicismul*, cu o prefață de Constantin Noica, Liga Română de Misiune Creștină (col. “Popas teologic”), Cluj-Napoca, 1998.

Cf.

și recenzia făcută cărții în periodicul sibian

Puncte cardinale

, anul VIII, nr. 12/96, decembrie 1998, p. 14.

⁴

Cf

., bunăoară, Giovanni Ruggeri,

Icoanele pe sticlă din Sibiel

, Ed. Città Aperta, Troina, 2008.

Giovanni Ruggeri

Icoanele pe sticlă din Sibiel

Prefață I.P.S. Dr. Laurențiu Streza

Postfață Pr. Prof. Dorin Oancea

MUZEUL PR. ZOSIM OANCEA

Închisorile unui preot ortodox

Părintele
Zosim
Oancea

